

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І. І. МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 341.9(076)
М58

Укладачі:

Є. Д. Стрельцова, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права;

Рецензенти:

О. О. Сурилова, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права НУ «Одеська юридична академія»

С. М. Клейменова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано вченою радою економіко-правового факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол №1 від «28» серпня 2023 р.*

М58 **Міжнародне приватне право [Електронний ресурс]:**
електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: Є. Д. Стрельцова. – Одеса, 2023. – 91 с. – 0,5 МБ.

У методичних рекомендаціях наведено основні положення до вивчення дисципліни «Міжнародне приватне право» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Основна мета рекомендацій – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та під час самостійної роботи. Матеріал представлено в розрізі змістових модулів і тем.

УДК 341.9(076)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до вивчення окремих тем	8
Завдання та методичні рекомендації до написання контрольної роботи для здобувачів заочної форми навчання	67
Методи навчання, форми контролю та критерії оцінювання знань здобувачів	75
Розподіл балів, які отримують здобувачі	79
Питання до підсумкового контролю	82
Список джерел, рекомендованих до вивчення навчальної дисципліни ..	85

ВСТУП

Метою дисципліни є набуття здобувачами теоретичних та практичних знань в сфері правового регулювання міжнародних приватноправових відносин; формування професійних навичок прийняття самостійних та обґрунтованих рішень у справах приватноправового характеру, ускладнених зв'язком із правопорядками різних країн.

Міждисциплінарні зв'язки: міжнародне публічне право, теорія держави і права, цивільне право, сімейне право, господарське право, цивільний процес, господарський процес.

Предметом навчальної дисципліни є правове регулювання відносин приватного права, які ускладнені іноземним елементом, зокрема, проблеми визначення застосовного національного матеріального та процесуального права, а також норм міжнародного права.

Завданнями дисципліни є:

- розуміння здобувачами загальних закономірностей виникнення та формування міжнародного приватного права як науки, галузі права та навчальної дисципліни;
- формування уявлення про об'єкт, предмет, завдання міжнародного приватного права та його ролі у сфері впорядкування приватноправових відносин, які виходять за межі юрисдикції однієї держави;
- формування уявлень про зміст та роль норм міжнародного приватного права у процесі міжнародної правової інтеграції;
- формування уявлень про процеси міжнародної матеріально-правової та колізійно-правової уніфікації, у тому числі приватноправової уніфікації як методів міжнародного приватного права, які відображають новітні тенденції у процесі зближення та взаємодії національних правових систем;

- формування навичок аналізу національного законодавства, законодавства іноземних країн, міжнародно-правових джерел у галузі міжнародного приватного права та їхнього практичного застосування;
- ознайомлення здобувачів з різними способами та механізмами розв'язання “міжнародних” приватноправових спорів та сприяння формуванню практичних навичок їхнього застосування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- поняття та предмет міжнародного приватного права;
- принципи міжнародного приватного права;
- співвідношення міжнародного приватного права з міжнародним правом та національним правом;
- джерела та нормативний склад міжнародного приватного права;
- методи регулювання в міжнародному приватному праві;
- поняття, структуру та види колізійних норм;
- підстави застосування або відмови у застосуванні іноземного правопорядку;
- методику встановлення змісту іноземного права;
- особливості правового статусу фізичних осіб та юридичних осіб приватного та публічного права в міжнародному приватному праві;
- особливості участі держави у приватних правовідносинах з іноземним елементом;
- колізійно-правові проблеми договірних зобов'язань в міжнародному приватному праві;
- особливості охорони та захисту прав інтелектуальної власності в міжнародному приватному праві;

- колізійні проблеми “міжнародного” сімейного права;
- колізійно-правові проблеми регулювання спадкових відносин з іноземним елементом;
- колізійні питання деліктних зобов’язань з іноземним елементом;
- особливості провадження у справах за участю іноземних осіб;
- альтернативні способи розв’язанням приватноправових спорів міжнародного характеру;
- особливості інституту виконання іноземних судових доручень та виконання і визнання іноземних судових рішень;
- національне законодавство та міжнародно-правові акти в галузі судового та арбітражного розгляду справ міжнародного приватноправового характеру;

вміти:

- визначати належність правовідносин до сфери регулювання міжнародного приватного права;
- ідентифікувати “іноземний елемент” у приватноправових відносинах;
- аналізувати відповідні джерела міжнародного приватного права та застосовувати їх;
- аргументувати самостійну позицію щодо критеріїв вибору права тієї чи іншої держави або норми міжнародного договору;
- визначати особистий статут фізичних та юридичних осіб;
- опрацьовувати та застосовувати положення міжнародних договорів та інших міжнародних документів в сфері регулювання міжнародних приватноправових відносин;
- складати зовнішньоекономічні контракти;
- використовувати отримані знання теоретичного матеріалу, положень національних та міжнародних правових джерел, матеріалів судово-арбітражної практики під час розв’язання практичних завдань;

- складати зміст доручення до іноземних судів, а також клопотання про визнання та виконання рішень іноземних судових органів;
- складати проекти арбітражних угод; аналізувати та застосовувати у практичній діяльності положення національного законодавства, міжнародних договорів, регламентів міжнародних третейських судів тощо для розв'язання спорів міжнародного приватноправового характеру.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ, ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА.

Лекція

Фактори впливу на розвиток міжнародного приватного права (МПрП).

Майнові та особисті немайнові відносини приватно-правового характеру, ускладнені іноземним елементом, як предмет МПрП. Форми вираження іноземного елемента. Множинність іноземного елемента у Інтернет-відносинах. Зміст терміну «міжнародне приватне право». Основні концепції природи МПрП. МПрП та внутрішньодержавне цивільне право. МПрП та міжнародне публічне право. Поняття колізійного права. Завдання МПрП. Метод регулювання у МПрП. Колізійно-правовий та матеріально-правовий способи регулювання та їх порівняльна характеристика. Поняття, юридична природа та види уніфікованих норм у МПрП. Система норм МПрП. Система навчального курсу «Міжнародне приватне право».

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного приватного права.
2. Історія виникнення та розвитку доктрини міжнародного приватного права.
3. Предмет та метод міжнародного приватного права.
4. Місце міжнародного приватного права у системі права.
5. Система міжнародного приватного права як навчальної дисципліни та галузі права

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичного завдання.

1. Наведіть приклади приватноправових відносин міжнародного характеру у різних правових галузях та інститутах.

2. Чи будуть предметом правового регулювання міжнародного приватного права наступні відносини:

А) громадянин України вступив до шлюбу із громадянкою України на території Німеччини;

Б) особа без громадянства придбала нерухомість на території Франції;

В) розлучення громадян України, які вступили до шлюбу в Україні, на території іншої держави;

Г) іноземець порушив правила дорожнього руху на території України

3. Наведіть приклади відносин, у яких є наступний іноземний елемент:

- відносини, в яких іноземним є суб'єкт;

- відносини, в яких іноземним є об'єкт;

- відносини, в яких іноземним є юридичний факт.

4. Визначте, які відносини підпадають під регулювання норм міжнародного права:

- укладання зовнішньоекономічного договору;

- укладання міжнародного торгового договору;

- укладання шлюбу з іноземним громадянином;

- придбання власності на території іноземної держави;

- надання кредиту іноземній державі.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Починаючи вивчення теми, здобувачі мають ознайомитися з різними думками про правову природу МПрП і мати на увазі, що дотепер у доктрині відсутнє загальне прийняте визначення міжнародного приватного права. Наукові спори про природу міжнародного приватного права, його метод, джерела, систему обумовлені специфічною природою відносин, які воно регулює. Завдяки саме цій специфіці міжнародне приватне право також називають колізійним правом. Бажано, щоб здобувачі, опираючись на авторитетну точку зору та керуючись різними літературними джерелами, були б у змозі представити своє особливе ставлення та аргументовану позицію стосовно сутності питання.

Під час вивчення теми здобувачам необхідно, перш за все, розуміти, що до сфери дії міжнародного приватного права підпадають приватноправові відносини міжнародного характеру. Як відомо, до характерних рис приватного права відносяться: пріоритетність інтересів окремої (приватної) особистості, юридична рівність учасників відносин, ініціативність сторін при встановленні правовідносин та ін. За характером відносин, що регулюються, міжнародне приватне право є схожим із цивільним правом, сімейним правом, але, з іншого боку, ці відносини мають міжнародний характер, що, на думку окремих вчених, зближує міжнародне приватне право з міжнародним публічним правом. Тому, під час вивчення цього питання важливо, щоб здобувачі могли провести співвідношення між міжнародним приватним правом та цивільним правом, а також – між міжнародним приватним правом та міжнародним публічним правом. Важливою також є спроможність здобувачів виявити міжнародний характер, або так званий іноземний елемент, правовідносин, так як саме наявність цього показника у правовідносинах вказує, що воно повинно регулюватись за допомогою методів міжнародного приватного права.

Для більш чіткого осмислення природи міжнародного приватного права, його місця в юридичній системі здобувачам необхідно ознайоми-

тись з історією виникнення та розвитку доктрини міжнародного приватного права; виявити фактори розвитку міжнародного приватного права; визначити задачі, які поставлені перед міжнародним приватним правом. При розгляді питання стосовно нормативного складу міжнародного приватного права здобувачам необхідно приділити увагу його неоднорідності, а саме: наявності матеріальних, колізійних і процесуальних норм, які містяться як у національному законодавстві, так і у міжнародно-правових актах.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПпП.pdf>

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/
2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія

правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д. – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)*

3. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

ТЕМА 2.

ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА.

****Лекцію не передбачено***

Практичне заняття

Питання для обговорення:

- 1.Поняття методу міжнародного приватного права.
2. Матеріально-правовий метод регулювання та його форми.
3. Колізійно-правовий метод регулювання та його форми.
4. Поняття уніфікації приватного права та її видів.
5. Поняття та види джерел міжнародного приватного права.
6. Загальна характеристика законодавства України про МПрП.
7. Міжнародний договір та міжнародні звичаї ділового обороту як джерела міжнародного приватного права.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання рефератів та презентацій.

Теми рефератів:

1. Кодифікація МПрП і України: етапи формування та сучасний стан.
2. Особливості джерел МПрП англо-американської правової сім'ї.

3. Законодавство в сфері МПрП в ЄС: загальний огляд.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення цієї теми здобувачі спочатку мають згадати, що під методом правового регулювання в правознавстві традиційно розуміють сукупність прийомів та способів правового впливу на суспільні відносини, що складають предмет конкретної галузі права. Водночас, здобувачі мають зрозуміти, що об'єднання у складі міжнародного приватного права колізійних та матеріально-правових норм ґрунтується на необхідності двома різними методами регулювати однорідні за своїм характером відносини. Таким чином, метод регулювання міжнародного приватного права має специфічні властивості в силу природи правовідносин і поставленої перед міжнародним приватним правом задачі – вибору застосовного до правовідносин права тієї чи іншої держави. Більшість науковців виходить з того, що міжнародному приватному праві властивий один метод - метод подолання колізійної проблеми, який реалізується через два способи регулювання : матеріально-правовий та колізійно-правовий. Обидва способи проявляються як у міжнародно-правовій формі, так і у національно-правовій формі.

МПрП як система норм характеризується певною своєрідністю джерел. Під час вивчення цього питання здобувачі мають звернути увагу на двоїстий і парадоксальний характер джерел МПрП, що обумовлено суспільними відносинами, які підпадають під його дію. Специфіка джерел МПрП породжена його предметом регулювання - приватноправовими відносинами, ускладненим іноземним елементом, тобто які лежать у сфері міжнародного спілкування і зачіпають інтереси двох і більше держав. З одного боку, МПрП є галуззю національного права, отже, його джерела мають національно-правовий характер. З іншого боку, МПрП регулює саме міжнародні цивільні правовідносини, отже, міжнародне право виступає

самостійним джерелом цієї галузі права. На користь цієї точки зору вказує і сама нормативна структура МПрП: уніфіковані міжнародні норми (і матеріальні, і колізійні) безпосередньо входять до його структури і є його невід'ємною частиною. У вітчизняній науці традиційно сформувалася думка про двоїстість джерел МПрП, які є одночасно і національними, і міжнародно-правовими. Отже, під час вивчення питань теми здобувачі мають зосередити увагу на чотирьох основних видах джерел МПрП: міжнародних договорах; внутрішньому законодавстві; судовій та арбітражній практиці та звичаях, та мають продемонструвати знання, надаючи приклади відповідних джерел, їх характеристику та спроможність застосовувати до відповідних ситуацій.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Конституція України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В._Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf
4. Стрельцова Є. Д. Уніфікація міжнародного права та її вплив на національне законодавство: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 522 с. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29297/1/МОНОГРАФИ_Я_Стрельцова%20%20.pdf

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/
2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д.* – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)
3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
5. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.

6. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

7. Стрельцова Є. Д. Уніфікація як закономірна тенденція розвитку міжнародного приватного права: загальний огляд. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Том 12, № 2(33). С. 26-33. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&2_S21STR=vaau_2015_12_2_5

ТЕМА 3.

ВЧЕННЯ ПРО КОЛІЗІЙНУ НОРМУ.

Лекція

Поняття колізійної норми. Особлива природа колізійної норми. Структурні елементи колізійної норми: обсяг та прив'язка. Класифікація колізійних норм з урахуванням змісту обсягу та прив'язок. Види колізійних норм: імперативні, диспозитивні, альтернативні (в залежності від волевиявлення законодавця); односторонні та двосторонні (в залежності від форми колізійної прив'язки); національно-правові та міжнародно-правові (в залежності від джерела); генеральні та субсидіарні (в залежності від модифікації об'єму та фактичних обставин справи). Проблема множинності колізійних прив'язок. Кумуляція колізійних прив'язок. Типи колізійних прив'язок, або формули прикріплення. Сучасні інформаційні технології та колізійні норми. *Lex informatica*. Інші критерії «прикріплення»: *особистий закон провайдера, особистий закон користувача, особистий закон власника ресурсу, місце знаходження сервера, місце настання шкідливих наслідків*.

Концепція найбільш тісного зв'язку. Автономія волі як універсальний принцип договірних зобов'язань в мережі Інтернет.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Колізійні норми: поняття та структура.
2. Види колізійних норм та їхня характеристика.
3. Види колізійних прив'язок.
4. Проблема множинності колізійних прив'язок.
5. Типи колізійних прив'язок, або формули прикріплення.
6. Автономія волі сторін та найбільш тісний зв'язок як принципи міжнародного приватного права.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичного завдання.

1. Вкажіть формули прикріплення для визначення: дієздатності; правоздатності; форми угоди; правоздатності; правосуб'єктності юридичної особи.
2. Складіть перелік односторонніх та двосторонніх колізійних норм Закону України про міжнародне приватне право 2005 р.
3. Визначте структуру та види наступних колізійних норм (за різними критеріями) Закону України про міжнародне приватне право 2005 р. у статтях: 16, 18, 23, 24, 25, 31, 32, 48, 50, 53, 56, 61, 66, 70 .
4. Складіть перелік колізійних норм Закону України про МЧП 2005 р., у яких закріплено принцип тісного зв'язку.
5. Наведіть приклади альтернативних, кумулятивних та субсидіарних колізійних прив'язок.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питання про колізійну норму здобувачам необхідно приділити увагу визначенню поняття колізійної норми, головною властивістю якої є спроможність подолати колізійну проблему шляхом визначення застосовного правопорядку. Важливим моментом також є виявлення специфічної структури колізійної норми, яка складається з обсягу та прив'язки; ознайомлення та аналіз різних видів колізійних норм в залежності від певних критеріїв: меж застосування як права держави суду, так й іноземного права (односторонні та двосторонні норми); юридико-технічних властивостей прив'язок (альтернативні та кумулятивні норми); ступеня обов'язковості використання колізійної прив'язки (імперативні та диспозитивні норми) та ін. Під час підготовки до заняття здобувачам треба ознайомитися з колізійними нормами національного законодавства України, а також колізійними нормами міжнародних конвенцій.

Особливу увагу здобувачі мають приділити вивченню та аналізу «формул прикріплення», тобто найбільш розповсюджених двосторонніх колізійних прив'язок . Особливе місце у системі колізійних прив'язок посідають так звані прив'язки – принципи, наприклад, принцип «найбільш тісного зв'язку», «право, найбільш сприятливе для сторони». Здобувачам треба мати на увазі, що колізійні прив'язки підрозділяються також на загальні, так і спеціальні, які відносяться до окремих видів приватних правовідносин. Загальними є: особистий закон фізичної особи, закон юридичної особи; закон місця знаходження речі; закон місця укладання правочину; закон місця виконання зобов'язання; закон місця завдання шкоди та інш., до формул прикріплення так званого спеціального призначення відносять: закон місця укладання шлюбу; закон місця виконання роботи; закон місця прапора; закон місця валюти боргу; закон місця походження твору та інш.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3169.
4. Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 09.01.1995 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3172.

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В._Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/

2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д. – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)*
3. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
4. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
5. Стрельцова Є. Д. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм. *Право України.* 2020. № 6. С. 95 – 110. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29932/1/95-110.pdf>
6. Streltsova Y. Main Trends in the Modern Legal Integration. *Вісник Одеського національного університету.* 2015.Том 20. Випуск 1 (26). С. 36 – 49. (англ. мовою).

ТЕМА 4.

ПРОБЛЕМИ ДІЇ ТА ТЛУМАЧЕННЯ КОЛІЗІЙНИХ НОРМ. ЗАСТОСУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ПРАВА.

Лекція

Застереження про публічний порядок. Поняття зворотного відсилання та відсилання до права третьої країни. Обхід закону. Правова кваліфікація. Імперативні норми. Колізії особливого роду: інтертемпоральні колізії, міжобласні (інтерлокальні) колізії, інтерперсональні колізії. Питання,

пов'язані із застосуванням іноземного права. Підстави та порядок застосування норм іноземного права. Встановлення змісту іноземного права.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Застереження про публічний порядок.
2. Поняття зворотного відсилання та відсилання до права третьої країни.
3. Обхід закону.
4. Правова кваліфікація.
5. Колізії особливого роду: інтертемпоральні колізії, міжобласні (інтерлокальні) колізії, інтерперсональні колізії.
6. Підстави та порядок застосування норм іноземного права.
7. Встановлення змісту іноземного права.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за ЗМ 1

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачі мають усвідомлювати, що одними із складних питань даної теми є питання, пов'язані із дією колізійної норми. А саме: порядок кваліфікації юридичних понять колізійної норми; взаємність; зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави; дія «надімперативних» норм, які у змозі обмежувати дію колізійної норми; обхід закону; застереження про публічний порядок. Слід підкреслити, що ці питання, на перший погляд, теоретичні, мають суто практичний характер, так як при розгляді правовідносин з «іноземним елементом» в суді у випадках відсилання колізійної норми до права іноземної держави суд може, наприклад, дійти висновку про неможливість застосування іноземної правової норми, так як вона не є сумісною із публічним порядком держави суду. Це є дія застереження про публічний порядок. В такій ситуації здобувачам необ-

хідно з'ясувати, що означає категорія «публічний порядок», так як загальноприйнятого, універсального визначення цієї категорії у світі не існує. Кожна держава сама вирішує, що є публічним порядком, тому й правові наслідки відсилання колізійної норми у різних країнах відрізняються. Так, наприклад, теоретичній розробці питання про зворотне відсилання передувала так звана «справа Форго». Під час вивчення проблемних питань зворотного відсилання та відсилання до права третьої держави здобувачі мають вивчити деталі згаданої справи, а також усвідомити, що існування цієї проблеми залежить від того, як тлумачити відсилання до іноземного правопорядку: відсилання до всієї правової системи чи відсилання до конкретної матеріальної норми.

Здобувачам слід мати на увазі, що застосування норм МПрП має особливості, тому під час вивчення цієї теми слід звернути увагу, що норми іноземного права застосовують у своїх відносинах самі суб'єкти, а також правозастосовні органи, наприклад, вирішуючи спори, здійснюючи правову допомогу. Застосування може пов'язуватися з необхідністю встановлення факту, тлумачення норм тощо. Юридичною передумовою для цього є наявність колізійних норм у національному законодавстві держави, а також у міжнародних договорах за участю такої держави. У зв'язку з цим здобувачі мають знати норми Закону України про МПрП. Здобувач під час підготовки до питань цієї теми повинен проаналізувати також положення договорів про правову допомогу у цивільних, сімейних та кримінальних справах, особливу увагу приділивши положенням щодо застосування норм іноземного права.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
3. Латинський М. Е., Нагнибіда В.І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/
2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д.* – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)

3. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
4. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
5. Стрельцова Є. Д. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм. *Право України*. 2020. № 6. С. 95 – 110. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29932/1/95-110.pdf>
6. Стрельцова Є.Д. Проблеми колізійного права: розвиток принципу тісного зв'язку. Одинадцяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 25-річчя засн. ЕПФ) м. Одеса, 26 трав. 2023 р. / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; упоряд. А. Л. Святошнюк. Одеса : Фенікс, 2023. С. 34-37.\

Змістовий модуль 2

ОКРЕМІ ІНСТИТУТИ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА.

ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ.

ТЕМА 5.

СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА.

Лекція

Фізичні особи як суб'єкти МПрП. Правовий статус іноземців у сфері цивільно-правових відносин. Правоздатність та дієздатність іноземних громадян та осіб без громадянства. Загальна характеристика правового статусу іноземних громадян та осіб без громадянства в Україні. Колізійні норми щодо правового статусу фізичної особи. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою МПрП. Опіка та піклування в

МПрП. Особисті немайнові прав в МПрП. Уніфіковані правила щодо правового статусу фізичної особи. Юридичні особи у МПрП. Поняття іноземної юридичної особи. Особистий статут юридичної особи. Національність юридичної особи та способи її визначення. Міжнародні юридичні особи: поняття, види. Особливості правового становища міжнародних юридичних осіб. Транснаціональні компанії та корпорації: поняття, правове становище. Кодекс поведінки ТНК. Особливості правового становища держави як суб'єкта цивільних правовідносин, ускладнених іноземним елементом. Імунітет держави: поняття та види. Теорія абсолютного імунітету держави. Теорія обмеженого, або функціонального, імунітету держави. Норми українського права щодо імунітету держави як суб'єкта МПрП. Сучасні світові доктрини щодо природи та змісту імунітету держав.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Особистий закон фізичної особи у міжнародному приватному праві та його визначення.
2. Правоздатність та дієздатність іноземних громадян та осіб без громадянства.
3. Колізійні норми українського законодавства щодо правоздатності та дієздатності іноземних громадян, осіб без громадянства та біженців в Україні.
4. Інститут безвісної відсутності та визнання громадянина вмерлим в МПрП.
5. Юридичні особи у МПрП. Поняття іноземної юридичної особи.
6. Правосуб'єктність юридичної особи. Особистий статут юридичної особи у міжнародному приватному праві та його визначення.
7. Міжнародні юридичні особи: поняття, види.
8. Іноземні держави як учасника приватноправових відносин. Імунітет іноземної держави та його види.

9. Норми українського права щодо імунітету держави як суб'єкта МПП.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичного завдання

1. Складіть перелік видів діяльності, які заборонено для здійснення іноземними громадянами відповідно до законодавства України.
2. 18-річний студент Н. (з Йорданії), навчаючись в Україні, продав деякі свої особисті речі своєму сусідові у гуртожитку. Батьки Н. заперечували проти такої угоди, так як за законодавством своєї країни Н. був неповнолітнім. Чи можна цю угоду визнати недійсною? З яких підстав?
3. Українська торговельна фірма, більшість акцій якої належить державі, здійснювала зовнішньоекономічні операції у Нідерландах. За несвоєчасні розрахунки за поставлену продукцію іноземні партнери звернулися до суду з проханням забезпечити свої вимоги шляхом накладення арешту на майно фірми, яке знаходилося на території Нідерландів. Представники української фірми заперечували проти такого виду забезпечення і посилались на імунітет держави. Розв'яжіть дану ситуацію.
4. Наведіть положення нормативно-правових актів, які встановлюють: абсолютний імунітет держави; функціональний імунітет держави.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачі мають усвідомлювати, що питання про суб'єкти є одним з важливих питань міжнародного приватного права. Перш за все, здобувачі мають приділити увагу питанням правоздатності та дієздатності іноземних фізичних та юридичних осіб. Це є важливим, так як у сфері міжнародного приватного права питанням режиму перебування, цивільно-правового ста-

тусу іноземних осіб завжди приділялась увага. Стосовно фізичних осіб треба усвідомити, що поняття «іноземна особа» не є однозначним: воно включає категорії «іноземні фізичні особи», «іноземний громадянин», «особа без громадянства», «іноземний підприємець», «іноземний автор», «біженець» та ін. У зв'язку з цим актуальним є питання визначення правового становища іноземців в Україні і українських громадян за межами України, так як, вони підпадають під дію правопорядків як мінімум двох держав: своєї національної держави і держави перебування. Здобувачам слід розуміти, що за загальним правилом іноземні фізичні особи на території інших держав наділені правоздатністю відповідно до правопорядку цих держав, тобто на них розповсюджується принцип національного режиму регулювання, за певними виключеннями. І це положення відображено у внутрішньому національному законодавстві держави перебування іноземної особи, наприклад, у Конституції України, та інших законів та кодексів України. Дієздатність іноземних фізичних осіб, як правило, підкорюється так званому «особистому закону» (*lex personalis*) фізичної особи. Особистим законом визначаються, зокрема, і питання про права фізичної особи на ім'я, і визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою, і про встановлення і скасування опіки та піклування та ін. Під час підготовки до заняття здобувачі мають ознайомитися з різними підходами, які сформувались в різних державах стосовно домінування тієї чи іншої форми особистого закону. Також заслуговує на увагу існування так званої «змішаної системи» прив'язок особистого закону фізичної особи, тобто прив'язка або до закону громадянства або до закону постійного місця проживання. Актуальним є й питання стосовно визнання іноземної фізичної особи дієздатною відносно правочинів, які укладаються на території іншої держави, а також зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди. Слід також звернути увагу здобувачів на визначення особистого закону фізичної особи у випадках, коли така особа має декілька грома-

дянств або не має ніякого громадянства або не має постійного місця проживання. Особливий інтерес також являє питання дієздатності іноземної фізичної особи стосовно здійснення її підприємницької діяльності на території іншої держави. Відповіді на ці та інші питання визначення дієздатності фізичних осіб здобувачі отримають, вивчивши положення Закону України про міжнародне приватне право (ст.ст.16-24).

Питанням дієздатності іноземних фізичних осіб традиційно приділено увагу у міжнародних договорах. Перш за все, при розгляді цього питання здобувачам слід ознайомитися із положеннями двосторонніх договорів України з іноземними державами про надання правової допомоги.

Поняття «особистий закон» також використовується стосовно іноземних юридичних осіб. Поряд з цим поняттям існує і категорія «національність» юридичної особи, до якої звертаються умовно для розмежування вітчизняних та іноземних утворень. Ця категорія у багатьох випадках використовується не для ідентифікації зв'язку юридичної особи із правовою системою певної держави, а для визначення факту його приналежності іноземним особам. Але, перш за все, здобувачі мають приділити увагу категорії «особистий закон» (в науковій та навчальній літературі використовують також в якості аналога цієї категорії поняття «особистий статут») юридичної особи, під якою розуміють правопорядок, на основі законів якого з'явилося дане утворення, діюче у якості юридичної особи, встановлено порядок його виникнення, реорганізації або ліквідації, його правоздатність та дієздатність та ін.

У світовій практиці та доктрині існують різні критерії визначення особистого закону юридичної особи, з якими здобувачі мають ознайомитись докладніше під час самостійної підготовки до заняття. З питанням про особистий закон юридичної особи зв'язане питання про визнання правоздатності іноземної юридичної особи та допуску її до господарської дія-

льності на території відповідної держави. Здобувачам необхідно розглянути це питання з точки зору українського законодавства.

Вивчаючи проблеми участі держави в якості суб'єкту міжнародного приватного права, здобувачі мають з'ясувати, що держава є особливим суб'єктом міжнародного приватного права, так як вона володіє імунітетом. Як відомо, імунітетом вважається непокора одної держави юрисдикції іншої держави. У зв'язку з цим здобувачам вважається за доцільне розглянути існуючі у світовій практиці різні види імунітету: юрисдикційний, імунітет власності держави, імунітет від дії іноземного права та ін. Основне питання, яке мають з'ясувати здобувачі, - чи зберігається за державою імунітет, коли вона виступає у якості учасниці приватноправових відносин міжнародного характеру? Для відповіді на це запитання здобувачам треба звернутися до доктрин про імунітет держави: доктрини абсолютного імунітету та доктрини обмеженого (або функціонального) імунітету. Також здобувачі мають проаналізувати відповідні норми українського національного законодавства (наприклад, Кодексу торговельного мореплавства; Закону про міжнародне приватне право; Цивільного процесуального кодексу та ін.), а також норми національного законодавства окремих іноземних держав (США, Великої Британії) та норми міжнародних договорів (наприклад, Європейської конвенції про імунітети іноземних держав 1972 р., Конвенції ООН про юрисдикційний імунітет держав та їх власності 2004 р. та ін.).

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3169.
2. Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 09.01.1995 р.

Офіційний вісник України. 2006. №47. Ст.3172.

3. Європейська конвенція про імунітет держави, 1972 г.

URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU72014.html

4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України

від 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544

с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М.

Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016Н%20печ%20МПпП.pdf>

3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге

вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с.

URL: [http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf](http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В.%20Міжнародне%20приватне%20право%20посібник%202013.pdf)

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгєрта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.

2. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

3. Стрельцова Є. Д. Закріплення прав людини в положеннях міжнародного приватного права: окремі аспекти. *Права людини та публічне врядування в*

сучасних умовах : Матеріали V Міжнародного правничого форуму, 10 червня 2022 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж. Торончук, П.І. Крайній. Чернівці: Технодрук, 2022. 324 с. С. 32-35.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/33592>

ТЕМА 6.

ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.

Лекція

Зовнішньоекономічний договір: поняття, особливості, види. Колізійно-правові проблеми зовнішньоекономічного договору: питання форми та змісту. Договір міжнародної купівлі-продажу: поняття, особливості змісту зобов'язань. Уніфікація колізійних та матеріально-правових норм у сфері міжнародної купівлі-продажу. Загальна характеристика та основні положення Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980. Гаазька конвенція про право, що застосовується до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів 1986 р. Принцип «автономії волі» сторін: сфера його застосування. Застосування принципу найбільш тісного зв'язку у міжнародних зобов'язаннях. Торговельні звичаї. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів (ІНКОТЕРМС) 2020 р. Типові контракти. Принципи міжнародних комерційних контрактів УНІДРУА. *Lex Mercatoria*. Транснаціональні правила електронної комерції. Транспортні зобов'язання в МПрП. Поняття та види міжнародних перевезень вантажу, пасажирів та багажу, уніфікація їх правового регулювання.

Практичне заняття

Частина 1

Питання для обговорення

1. Поняття зовнішньоекономічного договору та його видів.

2. Колізійно-правові питання форми та змісту зовнішньоекономічного договору.

3. Принцип «автономії волі» сторін.

4. Поняття договору міжнародної купівлі-продажу товарів.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. Складіть можливі варіанти угоди сторін зовнішньоекономічного контракту стосовно обраного ними матеріального права.

2. Українська юридична особа уклала контракт з фірмою Великобританії. Як застосовне право було обрано прав Великобританії. Оскільки українська компанія не виконала умови контракту, англійська фірма звернулася до МКАС при ТПП України із позовом про відшкодування збитків. За умовами контракту всі суперечки за контрактом підлягають розгляду МКАС при ТПП України. Українська фірма звернулася із зустрічним позовом визнати контракт недійсним, оскільки він був укладений в усній формі. Яке рішення має ухвалити арбітражний суд?

Частина 2

Питання для обговорення

5. Основні положення Віденської конвенції 1980 р. про договір міжнародної купівлі-продажу товарів.

6. Торговельні звичаї, типові контракти. Загальна характеристика правил ИНКОТЕРМС.

7. Принципи міжнародних комерційних контрактів УНІДРУА.

7. Договори міжнародного перевезення вантажів різними видами транспорту: поняття, види, особливості правового регулювання.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. Здобувачам слід ознайомитися з положеннями Конвенції про дого-

вори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р. та надати відповідь на такі запитання:

- Якою є сфера дії Конвенції?
- До яких угод застосовується Конвенція?
- Який є характер норм Конвенції?
- Який порядок укладання зовнішньоторговельної угоди передбачає Конвенція?
- Яку форму угоди передбачає Конвенція?
- Яким чином за Конвенцією розуміються обставини, які звільняють від відповідальності?

2. Вивчивши структуру та основні положення Правил ІНКОТЕРМС 2020, здобувачі мають визначити:

- Що є основою застосування ІНКОТЕРМС?
- Які умови включає група «Е»?
- Які умови включає група F?
- Які умови включає група C?
- Які умови включає група D?

3. Встановіть, чи застосовуватиметься до зовнішньоторговельного контракту Конвенція про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р. якщо контрагенти мають «національність»: а) України та Великобританії, при цьому застосовним буде право Великобританії; б) України та Франції; в) України та Японії; г) Німеччини та Італії?

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення цієї теми здобувачі мають усвідомлювати, що серед фактів, що мають юридичне значення, угоди як дії, спеціально спрямовані на виникнення, зміну, припинення правових зобов'язань, посідають центральне місце. Здобувачі мають з'ясувати, чому регулювання угод на внутрішньому ринку відрізняється від регулювання угод, які тим чи іншим чином стосуються економіки більш ніж однієї держави –

зовнішньоекономічні угоди. Правильне визначення поняття зовнішньоекономічної угоди має велике практичне значення, оскільки нормативна база та способи регулювання відносин, що виникають у зв'язку з нею, значно відрізняються від нормативних джерел і способів регулювання порядку укладання та реалізації угод, що здійснюються всередині держави. Крім того, зовнішньоекономічні угоди мають ряд суттєвих особливостей порівняно з внутрішньодержавними угодами, що надає безпосередній вплив на зміст міжнародних торговельних та інших контрактів. Здобувачі мають розуміти, що зовнішньоекономічну угоду визначають як комплексне поняття, що означає діяльність суб'єктів МПрП у галузі міжнародного обміну товарами, роботами, результатами інтелектуальної діяльності, різноманітних послуг, спрямовану на встановлення, зміну та припинення цивільних прав та обов'язків. У міжнародній практиці більш поширений є термін міжнародна комерційна угода. Зовнішньоекономічні угоди становлять основу міжнародної торгівлі. Це фундамент, центральна ланка міжнародного руху товару. Питання про зовнішньоторговельні угоди традиційно розглядаються з огляду на потребу вирішити питання колізій національних законів. У цьому аспекті першочерговим є набуття здобувачами уявлення про концепцію автономії волі сторін, що дозволяє сторонам зовнішньоекономічного договору своєю угодою встановити право, яке застосовується до договору, що є визнаною концепцією в більшості держав світу. Після цього здобувачам належить вивчити окремі колізійні правила, встановлені щодо зовнішньоекономічних угод законами України та інших країн. Окремо слід наголосити на колізійному принципі застосування права «активної сторони» за договором.

Оскільки різні країни по-різному регулюють правила щодо форми зовнішньоекономічних угод, певна увага здобувачів має бути присвячена їх вивченню. Крім того, зазвичай зовнішньоекономічні угоди укладаються

між контрагентами, що знаходяться на значній відстані один від одного і, внаслідок цього, мають особливий набір істотних умов та порядок укладання. Ця обставина також надає великого значення транспортним відносинам. Оскільки транспортне сполучення при цьому здійснюється через територію кількох держав, де всі сторони міжнародних перевезень потребують безперервного, стабільного й одноманітного регулювання, особливу вагу набувають однакові матеріальні норми, встановлені міжнародними договорами. У зв'язку з цим на особливу увагу здобувачів заслуговує питання про міжнародно-правове регулювання зовнішньоекономічних угод, яке здійснюється на основі наступних основних нормативно-правових актів: Конвенції про право, застосовне до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів, Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів та інш. Зовнішньоекономічна діяльність є однією з небагатьох, де було проведено досить серйозну уніфікацію, причому не тільки колізійних, а й матеріальних норм. Це пояснюється прагненням держав створити досить ефективний регулятор міжнародних відносин.

Здобувачі мають розуміти, що особливе місце серед згаданих вище основоположних міжнародних джерел, що регулюють зовнішньоекономічні угоди за допомогою уніфікації матеріально-правових норм, посідає Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р., та мають вміти визначати сферу її дії, застосовувати її норми та співвідносити дію її положення з положеннями Правил Інкотермс.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та

правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3169.

2. Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 09.01.1995 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3172.

3. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text

4. Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text

5. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів від 19.05.1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text

6. Конвенція ООН про морські перевезення вантажів, 1978 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_391

7. Конвенція про угоди про вибір суду від 30.06.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text

8. Конвенція про уніфікацію деяких правил щодо міжнародних повітряних перевезень, 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594#Text

9. Правила ІНКОТЕРМС 2020 р. URL: <http://www.incoterms.zed.ua>

10. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

11. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 г. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

Основна література

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків :

ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>

2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/

2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д.* – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)

3. Матвеева А.В., Панченко В.В. Міжнародна торгівля у сфері транспортних послуг: особливості правового регулювання. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023. №1 (45). С.76-85. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/635/605>

4. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.

6. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

ТЕМА 7.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ІЗ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.

Лекція

Колізійні питання деліктних зобов'язань. Колізійні принципи стосовно зобов'язань із заподіяння шкоди. Принцип місця заподіяння шкоди. Закон місця настання шкоди. Закон громадянства та закон постійного місця проживання делінквента і потерпілої особи. Нові світові тенденції стосовно права, що має застосовуватись до деліктних зобов'язань. Англійська доктрина «подвійної підсудності». Закон, з яким правопорушення має більш тісний зв'язок. Право потерпілого обирати правопорядок держави, у відповідності до якого буде пред'являтися вимога про відшкодування шкоди. Закон суду як колізійний принцип під час застосування права щодо зобов'язань із заподіяння шкоди. Регулювання деліктних відносин «міжнародного» характеру в Україні. Колізійні норми Закону України про міжнародне приватне право 2005 р. Визначення права у випадках заподіяння шкоди іноземцям на території України. Регулювання зобов'язань із заподіяння шкоди за правом іноземних держав. Міжнародно-правове регулювання деліктних відносин. Двосторонні угоди між Україною та іноземними державами про правову допомогу стосовно деліктних правовідносин. Угода про взаємне визнання прав на відшкодування шкоди, завданого робітникам професіональним захворюванням або іншим подразненням здоров'я, пов'язаним з виконанням ними трудових зобов'язань. Право, що застосовується до відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). Гаазька конвенція 1973 р. про відповідальність за шкоду, заподіяну товаром.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Колізійні питання деліктних зобов'язань. Транскордонні правопорушення. Колізійні принципи стосовно зобов'язань із заподіяння шкоди.

2. Принцип місця заподіяння шкоди. Закон місця результату шкоди. Закон громадянства та закон постійного місця проживання делінквента і потерпілої особи.
3. Нові світові тенденції стосовно права, що має застосовуватись до деліктних зобов'язань. Закон, з яким правопорушення має більш тісний зв'язок.
4. Право потерпілого обирати правопорядок держави, у відповідності до котрого буде пред'являтися вимога про відшкодування шкоди.
5. Регулювання деліктних відносин «міжнародного» характеру в Україні. Колізійні норми Закону України про міжнародне приватне право 2005 р.
6. Міжнародно-правове регулювання деліктних відносин.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. Перелічіть ознаки делікту, що виділяються у доктрині міжнародного приватного права. Визначте, у якому разі деліктні відносини підпадають під сферу МПрП.
2. Визначте відмінність у розумінні *lex loci delicti commissi* у країнах загальної системи права та континентальної системи права.
3. Гаазька конвенція 1971 року встановлює загальне правило: застосовним є право держави, на території якої мала місце автотранспортна пригода. Назвіть випадки, коли застосовується інше право.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачі мають розуміти, що деліктне право різних країн, як будь якій інший інститут приватного права, відрізняється, причому як на рівні традиційних властивостей загального і континентального права, так й розбіжностями у національному праві країн континентальної Європи

(наприклад, французьке і бельгійське деліктне право значною мірою відрізняється від деліктного права Німеччини).

Під час вивчення цієї теми здобувачі повинні особливу увагу приділити аналізу колізійних прив'язок, які існують у галузі деліктних зобов'язань як на національному, так і на міжнародному рівнях, уніфікованих матеріально-правових норм. Слід також звернути увагу на відмінність поняття «місце вчинення делікту», оскільки це може бути місцем заподіяння шкоди, а може бути місцем настання шкідливих наслідків.

Уявляється необхідним вивчення здобувачами змісту норм міжнародних договорів, наприклад, Римської конвенції про шкоду, заподіяну іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні 1952 р. та Конвенції про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну від забруднення нафтою 1969 р. Здобувач повинен правильно визначати розмір відповідальності, суб'єктів, на яких покладається відповідальність тощо.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо- транспортних пригод, 1971. URL: <https://assets.hcch.net/docs/16699df6-4815-4fa3-b837-3fcc699e9a31.pdf>
4. Міжнародної конвенції про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою, 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_839#Text

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016Н%20печ%20МПрП.pdf>
3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д. – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)*
2. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
3. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

ТЕМА 8.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.

Лекція

Поняття правовідносин «інтелектуальної власності», ускладнених іноземним елементом. Територіальний характер інтелектуальної власності і особливості її регулювання у МПрП. Всесвітня організація інтелектуальної власності та її роль у формуванні сучасних тенденцій розвитку МПрП. Міжнародно-правова охорона авторських прав. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів 1886 р. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. Правове регулювання сучасних відносин в галузі авторського права в ЄС. Двосторонні угоди України з іноземними державами про взаємну охорону авторських прав. Авторські права іноземців за законодавством України та іноземних держав. Особливості регулювання авторських прав в Інтернеті.

Міжнародно-правова охорона «суміжних» прав: поняття, види, суб'єкти. Міжнародна (Римська) конвенція про охорону прав артистів-виконавців, виробників фонограм та радіо передаючих організацій 1961 р. Особливості інституту промислової власності у МПрП. Поняття «промислової власності», ускладненої іноземним елементом. Юридична сила патенту та авторського свідоцтва на території іноземної держави. Регулювання винаходів та патентних правовідносин, ускладнених іноземним елементом, в праві України. Порядок реєстрації товарного знаку в Україні. Міжнародно-правова охорона промислової власності.

Практичне заняття

Частина 1

1. Поняття правовідносин «інтелектуальної власності», ускладнених іноземним елементом. Територіальний характер інтелектуальної власності і особливості її регулювання у МПП.

2. Особливості інституту авторського права у МПП. Міжнародно-правова охорона авторських прав. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів 1886 р. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р.

3. Авторські права іноземців за законодавством України та іноземних держав.

4. Міжнародно-правова охорона «суміжних» прав: поняття, види, суб'єкти. Міжнародна (Римська) конвенція про охорону прав артистів-виконавців, виробників фонограм та радіо передаючих організацій 1961 р.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. Як охороняються авторські права у ТРІПС?

2. Професор Т., перебуваючи у відрядженні в Нідерландах, взяв участь в організованому семінарі і виступив з доповіддю. Через деякий час він виявив, що в опублікованих матеріалах семінару вміщено його доповідь, але не вказано його ім'я. Чи порушено права професора Т.? Якщо так, то де і як він може їх захистити?

3. Одна з українських компаній використовувала у своїй рекламі фрагмент фонограми, записаної іноземною компанією у 2004 році. Звукозаписна компанія подала позов до українського суду, вимагаючи стягнути компенсацію за незаконне використання фонограми.

Чи порушено права звукозаписної компанії?

Частина 2.

Питання для обговорення

5. Особливості інституту промислової власності у МПП. Поняття «промислової власності», ускладненої іноземним елементом. Юридична сила патенту та авторського свідоцтва на території іноземної держави.

6. Міжнародно-правова охорона промислової власності. Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р. Поняття «конвенційного» пріоритету.

7. Мадридська конвенція про міжнародну реєстрацію фабричних та товарних знаків 1891 р. Віденський договір про реєстрацію товарних знаків

1973 р. Правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції.

8. Угода ТРИПС як сучасний міжнародний документ в галузі багатостороннього регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання рефератів та презентацій

1. Ліцензійний договір та договір про передачу ноу-хау в МПрП.

2. Особливості регулювання охорони права промислової власності в двосторонніх договорах.

3. Порівняльний аналіз патентного законодавства ЄС та України.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Починаючи вивчення цієї теми, здобувачі мають усвідомлювати, що в галузі охорони абсолютних прав на нематеріальні об'єкти – результати творчої діяльності, сучасна міжнародна практика пішла шляхом укладання міжнародних угод: двосторонніх, регіональних, багатосторонніх. Перевага, віддана саме цьому методу регулювання, обумовлена насамперед територіальним характером авторських прав, що є загальновизнаним у науці МПрП. Відсутність екстериторіальної дії є в тому, що права, надані законом однієї держави, у принципі діють лише у межах цієї держави. Жодна держава не може за допомогою національного законодавства передбачити охорону авторських прав за межами своїх кордонів. Подолання територіального характеру можливе шляхом визнання державою авторських прав, що виникли в іншій державі. У зв'язку з цим здобувачі мають сфокусуватися на вивченні міжнародно-правових актів, які регулюють різні аспекти охорони та захисту права інтелектуальної власності, таких як, Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів, Паризька конвенція про охорону промислової власності, Всесвітня конвенцію про авторське право тощо.

По-перше, вони створюють основу охорони прав іноземних осіб. По-друге, вони мають мінімальний рівень охорони. В галузі захисту авторських прав до договорів, які вимагають обов'язкового вивчення, слід віднести Бернську конвенцію про охорону літературних та художніх творів 1886 року та Женевську конвенцію про авторське право 1952 року. Для підготовки до семінарів здобувачі мають не просто автоматично вивчити конвенції, а провести їх порівняльний аналіз. Складнощі для розуміння може викликати дія ст. 18 Бернської конвенції. У сфері захисту суміжних прав обов'язковими для вивчення здобувачів є Конвенція про охорону прав артистів-виконавців, виробників фонограм і радіомовних організацій 1961 року (Римська конвенція) і Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм 1971 року (Женевська Конвенція). Під час вивчення цих конвенцій здобувачі також мають звернути увагу на порівняння їх положень. Аби усвідомити порядок надання охорони авторських і суміжних прав іноземним особам здобувачам необхідно згадати положення українського цивільного законодавства з цього питання. Для підготовки до семінару та вирішення завдань здобувачі мають проаналізувати норми ЦК про умови охорони авторських та суміжних прав іноземних осіб.

Незважаючи на те, що універсальні міжнародні договори створюють певний рівний мінімальний рівень, проте національні закони про охорону авторських та суміжних прав можуть відрізнятися. Для з'ясування того, як охоронятимуться права українських осіб за кордоном, здобувачам бажано ознайомитися зі змістом іноземних законів про охорону авторських та суміжних прав необхідне, які можна майже без перешкод знайти в Інтернеті.

Під час вивчення розділу теми про промислову власність здобувачам слід приділити особливу увагу вивченню міжнародних договорів. Насамперед, це стосується Паризької конвенції з охорони промислової

власності 1883 року. Важливим є з'ясування конвенційного та виставкового пріоритетів, їх значення для отримання охоронних документів за кордоном. Другим важливим договором у цій галузі є Договір про патентну кооперацію 1970 року. При вивченні цього договору здобувачі мають зрозуміти, що є міжнародною заявкою, що подається відповідно до нього, в чому значення договору для полегшення процедури закордонного патентування. Далі вони мають зрозуміти значення міжнародних систем патентування – європейської та євразійської. Для цього здобувачі мають вивчити відповідні конвенції, дізнатися про вимоги охороноздатності об'єктів, порядок подання та розгляду заявок. Також здобувачам слід звернути увагу на дію міжнародних патентів та шляхи вирішення їх колізій із національними. Те саме можна сказати щодо міжнародної реєстрації товарних знаків відповідно до Мадридської угоди 1891 року. При його вивченні здобувачам слід провести порівняння з Мадридським протоколом 1989 року, виявити відмінності, зрозуміти, які норми будуть застосовуватися в тому чи іншому випадку, якщо держави беруть участь в обох договорах або лише в одному з них.

Матеріал цього розділу охоплює лише міжнародні аспекти охорони промислової власності, однак для його вивчення здобувачам необхідно відновити знання положень цивільного права під час співвідношення різних об'єктів промислової власності між собою, ознаки їхньої охороноздатності та умови охорони.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів, 1886. URL: <http://www.wipo.int/treaties/ru/ip/berne/berne.html>
2. Всесвітня конвенція про авторське право, 1952 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text
3. Паризька конвенція про охорону промислової власності, 1883. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

7. Про охорону права на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>

8. Про охорону права на знаки для товарів та послуг: Закон від 15.12.1993 г. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>

3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Юрченко С.М., Сможян А.А. Особливості захисту авторського права в міжнародному приватному праві. *Молодий вчений*. 2018. №4. С. 107-110.

URL:

<https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4664/4586>

2. Репешко П.А. Міжнародно-правова система охорони права інтелектуальної власності на товарні знаки (знаки для товарів та послуг). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Випуск 22. С. 212-215. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1294/1/МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА%20СИСТЕМА%20ОХОРОНИ%20ПРАВА.pdf>

ТЕМА 9.

МІЖНАРОДНЕ СПАДКОВЕ ПРАВО.

**Лекцію не передбачено*

Практичне заняття

Питання для обговорення

1. Колізійні питання спадкування.
2. Уніфікація колізійних норм в сфері спадкування.
3. Колізійні прив'язки: особистий закон, закон місця складання заповіту, закон місця знаходження майна.
4. Спадкові права іноземців в Україні.
5. Перехід майна у спадкування до української держави, державних та громадянських організацій.
6. Форма заповіту та колізійні питання. Вимоги різних держав стосовно форми заповіту.
7. Дія альтернативних колізійних норм.
8. Міжнародно-правове регулювання відносин в галузі спадкування. Гаазька конвенція про колізії законів щодо форми заповітного розпорядження, 1961 р. Вашингтонська конвенція про форму заповіту, 1973 р. Гаазька

конвенція відносно міжнародного управління майном померлих осіб, 1973 р.

9. Питання спадкового права у договорах про правову допомогу. Регулювання спадкових відносин у двосторонніх договорах України.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. У Німеччині та Швейцарії для визначення черговості покликання до наслідування згідно із законом використовується система «парантелл».

Що це за система? Визначте, яким чином закликаються спадкоємці відповідно до даної системи.

2. Дайте кваліфікацію таких понять: особистий закон спадкодавця (громадянства чи місце проживання); закон місця складання акту (заповіту); закон місцезнаходження речі.

3. Громадянин України В. постійно проживав у Німеччині, де й помер. Після його смерті було встановлено, що на території України в банківських установах залишилося кілька грошових вкладів, які належали громадянину В., а також авіалайнер, зареєстрований в Італії.

Визначте застосовне право у цій ситуації. Якими правовими актами слід керуватися?

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Починаючи вивчення питань теми, здобувачі мають мати на увазі, що регулювання спадкових відносин здійснюється здебільшого на національному рівні. Це пов'язано з тим, що відносини щодо успадкування значною мірою схильні до впливу історичних, етнічних, релігійних, а також інших відповідних укладів та традицій факторів, які зумовлюють наявність суттєвих відмінностей у позитивному праві різних держав та роблять уніфікацію відповідних правових норм скрутною, а іноді навіть і неможливою. Під час вивчення цієї теми перед здобувачем стоїть завдання

правильно орієнтуватися у масиві колізійних норм, що регулюють спадкові відносини, знайти правильне рішення при регулюванні відносин щодо спадкування за участю іноземного елемента. Положення внутрішньодержавних актів різних держав не збігаються між собою з питань порядку успадкування за законом, успадкування за заповітом, особливості наслідування нерухомого майна, форма заповіту, питання оподаткування, уникнення подвійного оподаткування, питання виморочного майна. У зв'язку з цим здобувачі мають усвідомлювати, що для вирішення проблемних питань обов'язковим є дослідження іноземного законодавства, договорів про правову допомогу у цивільних, сімейних та кримінальних справах. Оскільки в регулюванні спадкових відносин одну з провідних ролей грає нотаріус, здобувачі мають вивчити положення закону про нотаріат. Крім того, здобувачам варто приділити увагу консульським конвенціям, тому що іноземному громадянину не завжди надається можливість виїхати за кордон, щоб отримати свою спадщину, і його права у такій ситуації може реалізувати консул.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Про ноатріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>
3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д. – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)*
2. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
3. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
4. Стрельцова Є. Д. Закріплення прав людини в положеннях міжнародного приватного права: окремі аспекти. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах* : Матеріали V Міжнародного правничого форуму, 10 червня 2022 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж.

Торончук, П.І. Крайній. Чернівці: Технодрук, 2022. 324 с. С. 32-35.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/33592>

ТЕМА 10.

СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.

**Лекцію не передбачано*

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Поняття сімейних відносин, ускладнених іноземним елементом. Підгрунтя виникнення колізій між сімейним правом різних країн та проблема вибору права.
2. Вибір права щодо вступу до шлюбу за українським законодавством. Розв'язання колізій щодо форми та порядку укладення шлюбу.
3. Колізійні норми щодо матеріальних умов вступу до шлюбу. Визнання шлюбів, укладених за кордоном. Гаазька конвенція про складання шлюбу та визнання його недійсним 1978 р. Колізійні питання реєстрації шлюбу.
4. Поняття іноземних шлюбів. «Консульські» шлюби.
5. Розв'язання колізій законів в галузі особистих та майнових відносин між подружжям.
6. Поняття та визнання розлучення у міжнародному приватному праві. Колізійні питання припинення шлюбу. Визнання розлучень, здійснених за кордоном.
7. Колізійні питання аліментних зобов'язань .
8. Колізійно-правові проблеми відносин між батьками та дітьми.
9. Міжнародне усиновлення, опіка та піклування.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. Право, яке застосовується до шлюбно-сімейних відносин з іноземним елементом, визначається різними колізійними прив'язками:

- Особистий закон визначає...
- Закон місця укладання шлюбу...
- Закон спільного проживання подружжя...
- Закон суду...

Визначте, які питання регулює кожна прив'язка.

2. Складіть шлюбний контракт. Визначте в ньому застосовне право.

3. Громадянка України одружилася з громадянином Німеччини. Через деякий час їхній шлюб був розірваний. Реєстрація та розірвання шлюбу відбувалися на території Німеччини. Під час розгляду справи про розірвання шлюбу у суді жінка вимагала поділити майно з чоловіком порівну. Суд їй у цьому відмовив. Чи правомірна відмова суду? Правом якої держави регулюються в даному разі майнові відносини?

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Починаючи знайомство з цією темою, здобувачі мають розуміти, що регулювання шлюбно-сімейних відносин із іноземним елементом відрізняється певною складністю. Це, як правило, пов'язано з тим, що різні держави по-різному здійснюють регулювання таких відносин. Понад те, і колізійне регулювання не є однозначним. Наприклад, при розірванні шлюбу, визначаючи підсудність, договори про правову допомогу виходять з громадянства, місця проживання особи, місця знаходження майна та інших критеріїв. А компетентними визнаються суди тієї держави, громадянами якої є подружжя у момент подання заяви; якщо подружжя живе в іншій державі, допускається розгляд справи і в судах цієї держави. При різному громадянстві подружжя та проживання їх у різних державах

компетентними вважаються суди обох держав. Відмінність регулювання простежується як стосовно розірвання, так і під час укладання шлюбу. Існують різні форми укладання шлюбу, різні умови укладання тощо. При цьому, регулювання здійснюється як на рівні національного законодавства, так і міжнародного. Для того, щоб правильно кваліфікувати ті чи інші ситуації, що виникають у шлюбно-сімейних відносинах з іноземним елементом, здобувачу необхідно проаналізувати іноземне законодавство, орієнтуватися у міжнародних договорах. Застосовуючи норми міжнародний договір, здобувач має звертати увагу на те, чи він діє для конкретної держави. Це пов'язане з тим, що у цій сфері розроблено уніфіковані акти, наприклад, з питань шлюбного віку, майнових відносин тощо, але деякі з них Україна ані підписала, ані ратифікувала. Під час вивчення іноземного наслідування здобувачам варто звернути увагу на процедуру, або особливу увагу приділити таким питанням: у якому разі українська дитина може бути усиновлена іноземцями? Яке право застосовується при іноземному усиновленні? Відповіді на ці запитання здобувач знайде у національному законодавстві та міжнародних договорах.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#n3
2. Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання Міжнародний документ від 23.11.2007 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text
3. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання Гаазька конференція з МПП; Конвенція, Міжнародний

документ від 02.10.1973. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001#Text

4. Конвенція про згоду на шлюб, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу від 10 грудня 1962 р. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-consent-marriage-minimum-age-marriage-and>

5. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.06.1956. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_425#Text

6. Конституція України 28.06.1996 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

9. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

10. Про ратифікацію Європейської конвенції про здійснення прав дітей: Закон України від 3.08.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69-16#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків :

ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>

3. Латинський М. Е., Нагнибіда В.І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/

2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д.* – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)

3. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.

4. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.

5.Стрельцова Є. Д. Міжнародна уніфікація окремих інститутів процесуального права. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 64-69. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29910/1/64-69.pdf>

ТЕМА 11.

МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Лекція

Норми міжнародного цивільного процесу та їхнє місце у МПП. Роль міжнародного договору у правовому регулюванні міжнародного цивільного процесу. Правове становище іноземців у цивільному процесі. Процесуальна право- та дієздатність іноземців. Правове становище іноземної держави в цивільному процесі. Підсудність цивільних справ, ускладнених іноземним елементом. Поняття міжнародної підсудності. Законна та договірна підсудність. Пророгаційні угоди. Виконання іноземних судових доручень. Правові основи і способи виконання іноземних судових доручень. Надання правової допомоги з процесуальних питань. Визнання та виконання іноземних судових рішень. Порядок визнання та виконання іноземних судових рішень за Цивільним процесуальним кодексом України та міжнародними договорами України.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Правове становище іноземців у цивільному процесі.
2. Міжнародно-правове регулювання питань провадження у цивільних справах за участю іноземців. Гаазька конвенція щодо питань цивільного процесу 1954 г., Гаазька конвенція щодо полегшення доступу до правосуддя за кордоном 1980 р. Гаазька конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів 1961 р.

3. Договори про надання правової допомоги.
4. Правове становище іноземної держави в цивільному процесі.
5. Підсудність цивільних справ, ускладнених іноземним елементом. Поняття міжнародної підсудності. Пророгаційні угоди.
6. Виконання іноземних судових доручень.
7. Визнання та виконання іноземних судових рішень: вимоги національного та міжнародного права.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Виконання практичних завдань

1. Надайте поняття судового імунітету. У чому виявляється дипломатичний імунітет у сфері цивільного процесу?
2. Як слід вчинити суду, якщо для вирішення спору необхідні акти закордонного законодавства, яких в нього немає?
3. Вкажіть, до якого роду рішень іноземних судів застосовується примусове виконання. Яке значення має примусове виконання рішень?
4. Українська громадянка звернулася з позовом до свого колишнього чоловіка, що проживає в КНР, про стягнення коштів на утримання дитини. Суд якої держави компетентний розглядати цей позов?

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувач має знати, що вивчення порядку вирішення спорів за участю іноземних осіб державними судами передбачає з'ясування змісту міжнародного цивільного процесу як системи норм національного та міжнародного права, його принципи. Іноземний елемент може використовуватися в кількох сенсах і означати: участь у процесі іноземного громадянина, особи без громадянства, іноземної організації або іноземної держави як особи, яка бере участь у справі (сторони); участь у

процесі або окремих процесуальних відносинах іноземної держави, її офіційних представників; виконання українським судом судового доручення іноземного суду; використання у цивільному процесі як доказів документів, складених або отриманих на території іноземної держави (або відповідно до норм іноземного права); визнання та приведення у виконання рішень іноземних судів Здобувачі мають розуміти, що для виявлення можливості розгляду судом справи з участю іноземної особи важливо визначити його компетенцію, а також підстави виникнення процесуальної правосуб'єктності іноземної особи, особливості її процесуального статусу. Порядок вчинення окремих процесуальних дій у рамках іноземного судового доручення регламентовано нормами міжнародного та національного права і являє собою основний вид міжнародної правової допомоги, у зв'язку з чим здобувачі під час вивчення теми мають вивчити та проаналізувати положення відповідних міжнародних документів та національного законодавства України.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3169.
2. Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 09.01.1995 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3172.
3. Европейская конвенция об иммунитете государства, 1972 г.
[URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU72014.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU72014.html)
4. Лугано Конвенция о юрисдикции и приведении в исполнение решений по гражданским и коммерческим делам, 1988
[URL:http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-texts/lug-idx.html](http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-texts/lug-idx.html)
5. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text

6. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#n3

7. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

8. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

9. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544

с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МІрП.pdf>

3. Латинський М. Е., Нагнибіда В.І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред. А.С.Довгєрта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
2. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
3. Стрельцова Є. Д. Міжнародна уніфікація окремих інститутів процесуального права. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 64-69. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29910/1/64-69.pdf>
4. Streltsova Ye. Interaction of International and Domestic Law: Some Reflections on the Issue of Compliance of Ukrainian Law with the International Legal Obligations of Ukraine. *Правова позиція*. 2022. No 4 (37). С.225-231. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/35438>
5. Цірат Г.А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. 482 с.

ТЕМА 12.

МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ

Лекція

Поняття та юридична природа міжнародного комерційного арбітражу. Принцип «компетенції компетенції». Принцип обов'язковості арбітражних рішень. Види комерційного арбітражу. Арбітраж АД НОС. Інституційний арбітраж. Порядок створення арбітражу та розгляду справ. Арбітражні угоди: поняття та види. Обов'язкові та факультативні умови арбітражних угод. Арбітражне застереження. Третейський запис. Форма арбітражної угоди. Міжнародно-правове регулювання питань діяльності комерційного арбітражу. Європейська конвенція про зовнішньоторговий арбітраж 1961 р. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ. Загальна характеристика основних положень Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Міжнародний комерційний арбітражний суд при ТПП України. Компетенція, склад, порядок арбітражного провадження, прийняття рішень. Морська арбітражна комісія при ТПП України. Компетенція, склад, порядок арбітражного провадження, прийняття рішень. Визнання та виконання рішень іноземних арбітражних органів за законодавством України. Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р.

Практичне заняття

Питання для обговорення:

1. Поняття та юридична природа МКА.
2. Арбітражна угода: поняття, види, істотні умови.
3. Закон України “Про МКА”: загальна характеристика.
4. Міжнародно-правове регулювання МКА.
5. МКАС та МАК при Торговельно-промисловій палаті України: компетенція і організація діяльності.
6. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: вимоги національного та міжнародного права.

Опитування, обговорення проблемних ситуацій за темою.

Поточне тестування за ЗМ 2.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми, здобувачі мають дійти висновку, що практика міжнародного економічного співробітництва свідчить про те, що міжнародний комерційний арбітраж сьогодні є найефективнішим і популярним способом вирішення зовнішньоекономічних спорів. Проте, здобувачі мають усвідомлювати, що під час звернення до міжнародного комерційного арбітражу можуть виникати окремі проблеми. Наприклад,

суб'єкти цивільних правовідносин та правозастосовні органи часто стикаються з правовою невизначеністю під час вирішення питання про допустимість передачі конкретних спорів на розгляд до міжнародного комерційного арбітражу. Для орієнтування у таких ситуаціях здобувачам пропонується вивчити регламенти арбітражних судів, теоретичну літературу і навіть вивчити практику міжнародних комерційних арбітражів. Під час вивчення цієї теми здобувачі особливу увагу мають звернути на те, що для звернення до міжнародного комерційного арбітражу необхідна наявність юридичної підстави для передачі спору на розгляд до міжнародного комерційного арбітражу. В якості такої підстава може виступати відповідний припис міжнародного договору або арбітражна угода сторін спору. Здобувачам необхідно враховувати, що належним чином складена арбітражна угода тягне за собою дуже серйозні правові наслідки, які сторони повинні чітко уявляти в момент підписання контракту. Сказане підтверджує необхідність звернення здобувачів до аналізу значних проблем, пов'язаних із арбітражною угодою. Аналіз діючих міжнародних договорів, учасницею яких є Україна, дозволить здобувачам сформулювати перелік випадків, коли зовнішньоекономічні суперечки за участю українських суб'єктів підлягають передачі на розгляд міжнародного комерційного арбітражу незалежно від наявності арбітражної угоди між сторонами таких суперечок.

Під час знайомства з процедурою визнання та виконання іноземних судових та арбітражних рішень здобувачам необхідно розмежовувати об'єкти – коли йдеться про рішення державного суду чи рішення третейського суду – арбітражу; це буде мати значення і при вирішенні питання про відмову у визнанні виконання. Здобувачам слід мати на увазі, що виконання рішення пов'язане із застосуванням механізму примусу тієї держави, де рішення має бути виконане. Питання визнання та провадження у виконанні іноземних судових та арбітражних рішень

вирішуються як з урахуванням міжнародних норм, так і національного законодавства. Здобувачам необхідно усвідомити переваги та недоліки визнання та виконання закордонних судових та арбітражних рішень з урахуванням принципу взаємності.

Джерела, рекомендовані до заняття

Нормативно-правові акти

1. Лугано Конвенція о юрисдикции и приведении в исполнение решений по гражданским и коммерческим делам, 1988
URL: <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-texts/lug-idx.html>
2. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text
3. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#n
4. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, 1958. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text
5. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання Гаазька конференція з МПП; Конвенція, Міжнародний документ від 02.10.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001#Text

Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків :

ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПрП.pdf>

3. Латинський М. Е., Нагнибіда В.І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

5. Цірат Г. А. Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб. / Г.А. Цірат. К.: Алерта, 2019. 410 с. URL: https://jvs.law/wp-content/uploads/2021/04/G.TSirat_Arbitrazh_2019-2.pdf

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/

2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 у.д.а.) *Стрельцова Є. Д.* – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 у.д.а.)

3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.

4. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
5. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.; за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
6. Стрельцова Є. Д. Уніфікація як закономірна тенденція розвитку міжнародного приватного права: загальний огляд. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Том 12, № 2(33). С. 26-33. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vaau_2015_12_2_5
7. Стрельцова Є. Д. Міжнародна уніфікація окремих інститутів процесуального права. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 64-69. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29910/1/64-69.pdf>
8. Цірат Г.А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. 482 с.

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Методичні рекомендації з написання контрольної роботи та вимоги щодо її оформлення

Кожна тема контрольної роботи містить два завдання: *теоретичне* та *практичне*. *Теоретична частина* передбачає всебічне і детальне розкриття поставлених питань. При цьому важливо приділити увагу логіці викладення матеріалу, дотриманню правил орфографії, пунктуації, наукової стилістики.

Практична частина складається із завдання, яке потребує письмової відповіді, та задачі, яка являє собою казус. При розв'язанні задачі слід переписати її умови, уважно з ними ознайомитись; на основі матеріалів навчальної і наукової літератури та положень нормативно-правових актів надати обґрунтовану відповідь.

При розкритті теми контрольної роботи здобувач повинен використовувати положення нормативно-правових актів, матеріал підручника, а також додаткову наукову юридичну літературу. Список загальної та додаткової літератури запропоновано після кожної теми контрольної роботи. Він має рекомендаційний характер, тобто можна не обмежуватися лише запропонованим переліком джерел, а використати й іншу, новітню, рівноцінну за змістом літературу, інформаційні ресурси тощо. При написанні контрольної роботи здобувач може запозичувати окремі положення, висновки, посилаючись на джерело інформації, але не припустиме механічне копіювання змісту окремої наукової праці або нормативно-правового акту. Це суперечить меті виконання контрольної роботи та принципам академічної доброчесності згідно з положеннями Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу ОНУ імені І. І. Мечникова.

Вимоги до оформлення. Контрольна робота структурно повинна складатися з *титульної сторінки, плану роботи, вступу, основної частини, висновків,*

списку використаної літератури. Загальний обсяг контрольної роботи повинен становити 10-15 сторінок формату “А 4” комп’ютерного тексту (через 1,5 інтервал, 14 кегль):

1. *На титульній сторінці* контрольної роботи необхідно вказати: найменування вищого навчального закладу та факультету; найменування спеціальності; тему контрольної роботи; форму навчання, курс, групу; прізвище та ініціали здобувача, який виконав роботу; прізвище та ініціали рецензента (викладача, який перевіряє контрольну роботу); рік та місце написання контрольної роботи.

План роботи вказується на окремій сторінці.

2. *У вступі* необхідно визначити проблему та обґрунтувати її актуальність, сформулювати мету і завдання роботи.
3. *Основна частина* присвячується саме викладенню та аналізу питань теми контрольної роботи. Вона складається з розділів (за бажанням здобувача, розділи можуть вміщати підрозділи). Текст розділів і підрозділів має містити закінчену інформацію, бути викладений послідовно, юридично аргументовано, з висвітленням існуючих проблем. Якщо з того чи іншого питання теми у літературі існують різні точки зору, їх слід навести, проаналізувати, позначити найбільш вдалу або висловити власну аргументовану позицію з цього приводу.
4. *У висновках* мають бути зазначені підсумки: викладаються найбільш важливі наукові і практичні результати дослідження з формулюванням розв’язаної наукової проблеми. Висновки повинні висвітлювати виконання поставлених перед роботою дослідницьких завдань, сформульованих у вступі, і відповідати структурі роботи.
5. *Список літератури* повинен бути оформлений відповідно до вимог, що ставляться до наукових робіт, і включати лише ті джерела, які були використані і на які є посилання в тексті контрольної роботи. Джерела в списку використаних джерел слід розміщувати за алфавітом, орієнтуючись на

початкову літеру бібліографічного опису, який наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Загальний обсяг використаних джерел має нараховувати до 10 найменувань.

N.B.! Контрольна робота повинна бути вчасно, відповідно до вимог деканату, надана методисту.

В разі виникнення труднощів при написанні контрольної роботи можна звернутись за консультацією до д.ю.н., проф. Стрельцової Є.Д. e-mail: streltsova@onu.edu.ua

3. Теми та варіанти контрольних робіт

До виконання запропоновано 2 варіанти контрольної роботи. Здобувачи повинні обрати варіант в залежності від початкової літери свого прізвища:

I варіант - "А" – "Л"

II варіант - "М" – "Я"

Теоретичне та практичне завдання до виконання контрольної роботи

Варіант I

Тема: «Деліктні зобов'язання в міжнародному приватному праві» *Теоретичні питання:*

1. Колізійні проблеми деліктних зобов'язань.
2. Уніфікація міжнародних норм щодо деліктних зобов'язань.

Завдання до теми:

- надайте перелік ознак делікту, що виділяються в доктрині міжнародного приватного права. Визначте, в якому випадку деліктні відносини підпадають під сферу МПрП;
- наведіть приклади міжнародних договорів, що містять в собі колізійні чи матеріальні норми, які регулюють деліктні відносини.

Задача

У Єгипті зіткнулися туристичний автобус, що прямував на екскурсію в Каїр, і вантажний автомобіль. У вантажного автомобіля, що їхав на величезній швидкості, лопнула покришка, в результаті чого його викинуло на смугу зустрічного руху, по якій слідував туристичний автобус. Водій автобуса спробував уникнути лобового зіткнення, але не встиг через високу швидкість руху. В аварії загинуло 12 осіб, з них - п'ятеро єгиптян, двоє громадян України, троє громадян Італії і двоє громадян Угорщини. До суду якої держави необхідно звернутися постраждалим та родичам загинулих в цій аварії за відшкодуванням збитку? Визначте застосовне право.

Список рекомендованої літератури до теми:

Нормативно-правові акти:

1. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. КТМ України від 23.05.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>
4. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 28.05.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594#Text
5. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану косміч-

ними об'єктами від 29.03.1972. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_126#Text

6. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден від

02.11.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_009#Text

7. Регламент (ЄС) N 864/2007 Європейського Парламенту і Ради "Щодо права, яке підлягає застосуванню до позадоговірних зобов'язань ("Рим II)". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_907#Text

Основна література:

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016Н%20печ%20МПрП.pdf>

3. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право посібник 2013.pdf>

Додаткова література:

1. Трощенко І. Колізійне регулювання недоговірних зобов'язань у міжнародному приватному праві України та шляхи його вдосконалення на підставі досвіду європейських країн. *Право України*. 2020. №6. С. 111-126.

Варіант II.

Тема: Проблеми міжнародного спадкування.

Теоретичні питання

1. Колізійно-правові проблеми міжнародного спадкування. Розв'язання колізійних питань спадкування за правом України.
2. Міжнародно-правове регулювання спадкових правовідносин.

Завдання до теми:

- урахуванням норм про спадкування, які закріплені в двосторонніх договорах України про надання правової допомоги, визначте застосовне право до рухомого та нерухомого майна;
- які дії має здійснити нотаріус, якщо спадкоємцем є громадянин іноземної держави

Задача:

Громадянка Польщі померла в Україні. Заповіт вона не залишила. Спадкову масу склали грошова сума, домашні речі та квартира в Україні. Спадкоємців у неї не було. На підставі яких правових актів і яким чином в цьому випадку повинна бути вирішена доля спадкового майна?

Список рекомендованої літератури до теми:

Нормативно-правові акти:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Віденська Конвенція про консульські зносини від 24.06.1963. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047#Text
5. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174#Text
6. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text
7. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів від 05.10.1961. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text
8. Конвенція про запровадження системи реєстрації заповітів від 16.05.1972. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_678#Text

Основна література:

1. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016Н%20печ%20МПрП.pdf>
2. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В. Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf

Додаткова література

1. Міхайлів М. Колізійне регулювання спадкових відносин у міжнародному приватному праві України. *Право України*. 2020. № 6. С. 127-146.
2. Стрельцова Є. Д. Уніфікація як закономірна тенденція розвитку міжнародного приватного права: загальний огляд. *Вісник Академії адвоката*

тури України. 2015. Том 12, № 2(33). С. 26-33. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vaau_2015_12_2_5

МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні

методи навчання:

- словесні методи: лекція, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: мультимедійні презентації;
- практичні методи: підготовка доповідей та аналітичних повідомлень, розв'язання практичних задач.

Поточний контроль:

усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями

відповідної теми;

письмовий контроль: оцінювання виконання практичного завдання (розв'язання практичних задач, оцінювання розв'язання ситуаційних вправ та проблемних ситуацій);

оцінювання результатів поточного тестування за ЗМ.

Підсумковий контроль: іспит.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
0. Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 2
0. Виконання практичного завдання (розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій)	від 0 до 2
- Поточне тестування за ЗМ	від 0 до 3
- Виконання рефератів та мультимедійних презентацій за однією із запропонованих тем	від 0 до 3
Підсумковий контроль	

Усний іспит (відповідь на 3 питання екзаменаційного білету)	від 0 до 30
---	-------------

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	0,5 бали	Здобувач іноді бере участь у практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	1 бал	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
	1,5 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє достатні знання, дає повні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
	2 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади та пропозиції щодо дискусійних питань; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання практичного завдання (розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій)	0 балів	Здобувач практичну задачу, ситуаційну вправу, проблемну ситуацію не виконав.
	0,5 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але недостатньо розкрив сутність, допускаючи при цьому суттєві неточності; відсутні сформовані уміння та навички дослідження і обґрунтування висновків; використано обмежену кількість джерел.

	1 бал	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел.
	1,5 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі демонструє знання предмету вивчення, чітко описує суттєві його ознаки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки і формулює висновки; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	2 бали	Здобувач виконав практичну задачу/ситуаційну вправу, у повній мірі демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки. Здобувач виконує задачу/ситуаційну вправу з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
Поточне тестування за 3М	0 балів	Тестування не виконано.
	1 бал	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 33% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях.
	2 бали	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 66% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях.
	3 бали	Тестування виконано в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації	0 балів	Реферат (доповідь/повідомлення) не виконано.
	0,5 балів	Здобувач виконав реферат (зробив доповідь/повідомлення), виокремив основні положення кожного з джерел, але виклав їх у вигляді незв'язаних пунктів, не витримав вимог щодо обсягу роботи.
	1 бал	Здобувач в цілому правильно виокремив основні положення кожного з джерел, виклав у вигляді логічного матеріалу, проте використовує загальні фрази, не проводить аналізу викладеного матеріалу, не зробив узагальнюючих висновків
	1,5 балів	Здобувач опрацював основний обсяг необхідних джерел, виокремив положення, які стосуються теми роботи структурно об'єднав їх, проте не зробив ґрунтовного аналізу та власних висновків

Усний іспит (відповідь на 3 питання екзаменаційного білету, кожне питання оцінюється від 0 до 10 балів, разом на іспиті здобувач отримує від 0 до 30 балів)	2 бали	Здобувач опрацював та виокремив найголовніші положення з наявних джерел, логічно та ґрунтовно розкрив тему роботи, проявив достатній рівень аналітичних здібностей при роботі з нормативним та теоретичним матеріалом, надав власні висновки та пропозиції
	3 бали	Здобувач проявив творчий підхід до розкриття теми роботи, продемонстрував високий рівень аналізу наявного матеріалу, активно застосовував порівняльно-правовий метод при розкритті теми, дійшов власних висновків та надав пропозиції щодо найбільш складних та проблемних питань теми.
	0 балів	Здобувач не надав відповіді на питання
	1-2 балів	Здобувач надає відповідь дуже поверхнево, не засвоїв матеріал у межах програми навчальної дисципліни, не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та уточнюючі запитання екзаменатора студент не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з дисципліни.
	3-5 балів	Здобувач надає відповіді на питання білету, проте із суттєвими помилками, формулювання нечіткі, більша частина змісту питання залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиланнями на нормативно-правову базу та літературні джерела. На додаткові запитання екзаменатора не відповідає.
	6-8 балів	Здобувач допустив деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина питання, за умови, що принципові моменти запитань були розкриті правильно, незначні помилки усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор. Здобувач наводить приклади з власної практики, встановлює системні зв'язки між різними питаннями та темами курсу.
	9-10 балів	Здобувач точно і повно відповів на запитання білету, чітко і логічно відповів на додаткові та уточнюючі запитання, вільно володіє науковою термінологією, наводить приклади з допоміжної літератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу, розуміє не лише базові, але й допоміжні чи проблемні аспекти питання.

* Виконання практичних завдань (розв'язання практичних задач/ ситуаційних вправ) виконується здобувачем у робочому зошиті. Перевірка виконання завдань здійснюється викладачем під час практичного заняття з відповідної теми.

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО, ПЕРІОДИЧНОГО ТА
ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Загальні положення міжнародного приватного права		
Тема 1. Поняття міжнародних відносин невластивого характеру, обтяжених іноземним елементом. Загальні та спеціальні принципи міжнародного приватного права. Система міжнародного приватного права. 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 - 5
Тема 2. Поняття та види джерел міжнародного приватного права. Метод уніфікації МПрП. Поняття уніфікації права як методу подолання колізій. 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (реферат, презентація)	0 – 5
Тема 3. Колізійні норми: поняття, структурні елементи. Класифікація колізійних норм, типи колізійних прив'язок, формули прикріплення. 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 - 5
Тема 4. Проблеми дії колізійних норм. Підстави та порядок застосування норм іноземного права. 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання поточного тестування за ЗМ 1)	0 - 5
Змістовий модуль 2. Окремі інститути міжнародного приватного права. Проведення у цивільних справах за участю іноземних осіб.		
Тема 5. Особливості правового статусу фізичних та юридичних осіб як суб'єктів міжнародного приватного права. Питання імунітету держави як суб'єкта цивільних правовідносин,	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 -5

ускладнених іноземним елементом.		
Тема 6. Колізійно-правові проблеми міжнародних договірних зобов'язань (част.1) 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 - 5
Тема 6. Колізійно-правові проблеми міжнародних договірних зобов'язань (част.2) 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 - 5
Тема 7. Колізійно-правові проблеми зобов'язань із заподіяння шкоди. Міжнародно-правове регулювання деліктних відносин. 2 години	0 – 2 опитування 0 – 3 виконання практичного завдання	0 - 5
Тема 8. Право інтелектуальної власності в міжнародному приватному праві. Міжнародна уніфікація колізійних та матеріальних норм в сфері права інтелектуальної власності (част.1) 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 - 5
Тема 8. Право інтелектуальної власності в міжнародному приватному праві. Міжнародна уніфікація колізійних та матеріальних норм в сфері права інтелектуальної власності (част.2) 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (реферат, презентація)	0 - 5
Тема 9. Міжнародно-правове регулювання відносин в галузі спадкування. Питання спадкового права у договорах про правову допомогу. 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 - 5
Тема 10. Особливості правового регулювання сімейних відносин,	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного за-	0-5

ускладнених іноземним елементом. 2 години	вдання)	
Тема 11. Розв’язання спорів міжнародного приватноправового характеру державними судами. 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання практичного завдання)	0 – 5
Тема 12. Міжнародний комерційний арбітраж як альтернативний спосіб розв’язання справ міжнародного приватноправового характеру 2 години	0 – 2 (опитування) 0 – 3 (виконання поточного тестування за ЗМ2)	0 - 5
Усний іспит (відповідь на 3 питання, які входять до екзаменаційного білету)	0 – 10 (відповідь на перше питання) 0 – 10 (відповідь на друге питання) 0 – 10 (відповідь на третє питання)	0- 30
Загалом сума балів		0 - 100

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет міжнародного приватного права.
2. Поняття колізійного права та сутність проблеми вибору права.
3. Система міжнародного приватного права.
4. Місце міжнародного приватного права в юридичній науці.
5. Співвідношення міжнародного приватного права та міжнародного публічного права.
6. Співвідношення міжнародного приватного права та національного цивільного права.
7. Нормативний склад міжнародного приватного права.
8. Поняття методу регулювання міжнародного приватного права.
9. Поняття уніфікації права.
10. Роль міжнародних організацій у процесі уніфікації права.
11. Поняття колізійної норми, її структура та зміст
12. Види колізійних норм.
13. Автономія волі сторін як принцип міжнародного приватного права.
14. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни.
15. Застереження про публічний порядок.
16. Поняття обходу закону у міжнародному приватному праві.
17. Питання кваліфікації у міжнародному приватному праві: загальна характеристика.
18. Встановлення змісту іноземного права.
19. Поняття та види джерел міжнародного приватного права.
20. Внутрішнє законодавство як джерело міжнародного приватного права.
21. Загальна характеристика та сфера застосування Закону України про міжнародне приватне право, 2005 р.

22. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права.
23. Міжнародний звичай як джерело міжнародного приватного права.
24. Судовий та арбітражний прецеденти як джерела міжнародного приватного права: світовий досвід.
25. Поняття та зміст особистого закону фізичної особи.
26. Загальна характеристика правового статусу іноземця в Україні.
27. Поняття та визначення особистого закону юридичної особи.
28. Поняття та види міжнародних юридичних осіб.
29. Характеристика держави як суб'єкта міжнародного приватного права.
30. Імунітет держави та його види.
31. Правовий режим іноземних інвестицій в Україні.
32. Поняття, ознаки та види зовнішньоекономічного правочину.
33. Колізійно-правові проблеми форми та змісту зовнішньоекономічного правочину.
34. Договір міжнародної купівлі-продажу товарів: поняття, проблема вибору застосовного права.
35. Правила ІНКОТЕРМС: поняття, значення та загальний зміст.
36. Особливості охорони та захисту права інтелектуальної власності у міжнародному приватному праві.
37. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів, у ред. 1971 р.: загальна характеристика.
38. Захист авторських прав іноземців на території України.
39. Міжнародно-правове регулювання охорони суміжних прав.
40. Міжнародно-правова охорона промислової власності (Паризька конвенція, 1883 р.)
41. Колізійні питання сімейного права: загальна характеристика.

42. Питання сімейного права в договорах про правову допомогу, укладених між Україною та іноземними державами.
43. Колізійно-правові питання шлюбних відносин.
44. Колізійно-правові питання усиновлення.
45. Міжнародні конвенції з питань усиновлення.
46. Колізійні питання спадкування: національне та міжнародне законодавство .
47. Колізійно-правові проблеми деліктних відносин.
48. Поняття міжнародного цивільного процесу.
49. Поняття міжнародної підсудності та правила щодо її визначення.
50. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом.
51. Особливості виконання іноземних судових доручень.
52. Правові основи визнання та виконання іноземних судових рішень (за законодавством України та міжнародними договорами).
53. Поняття та види міжнародного комерційного арбітражу.
54. Арбітражна угода: поняття, види, умови.
55. Міжнародно-правове регулювання питань діяльності міжнародного комерційного арбітражу.
56. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативно-правові акти

1. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів, 1886. URL: <http://www.wipo.int/treaties/ru/ip/berne/berne.html>
2. Всесвітня конвенція про авторське право, 1952 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text
3. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3169.
4. Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 09.01.1995 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №47. Ст.3172.
5. Европейская конвенция об иммунитете государства, 1972 г. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU72014.html
6. Лугано Конвенция о юрисдикции и приведении в исполнение решений по гражданским и коммерческим делам, 1988 URL: <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-texts/lug-idx.html>
7. Конвенція про угоди про вибір суду, 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text
8. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 02.07.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#n3
9. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, 1958. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text
10. Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text
11. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів від 19.05.1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text
12. Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання Міжнародний документ від 23.11.2007 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text
13. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання Гаазька конференція з МПП; Конвенція, Міжнародний документ від 02.10.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001#Text

14. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу від 10 грудня 1962 р. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-consent-marriage-minimum-age-marriage-and>
15. Конвенція ООН про морські перевезення вантажів, 1978 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_391
16. Конвенція про угоди про вибір суду від 30.06.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text
17. Конвенція про уніфікацію деяких правил щодо міжнародних повітряних перевезень, 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594#Text
18. Паризька конвенція про охорону промислової власності, 1883. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text
19. Правила ІНКОТЕРМС 2020 р. URL: <http://www.incoterms.zed.ua>
<http://pact.com.ua/incoterms.html>
20. Протокол про право, що застосовується до зобов'язань про утримання. Протокол про право, що застосовується до зобов'язань про утримання Міжнародний документ від 23.11.2007 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-07#n3
21. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.06.1956. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_425#Text
22. Конституція України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
23. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
24. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
25. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
26. Про авторське право і суміжні права: Закон України від Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
27. Про біженців: Закон України від 21.06. 2001 г. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2557-14#Text>
28. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 г. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
29. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

30. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
31. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>
32. Про охорону права на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
33. Про охорону права на знаки для товарів та послуг: Закон від 15.12.1993 г. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
34. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
35. Про ратифікацію Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах: Закон України від 01.07.2022 р, № 2342-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-20#Text>
36. Про ратифікацію Європейської конвенції про здійснення прав дітей: Закон України від 3.08.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69-16#Text>

Основна література

5. 1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
6. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/51712/1/2015%2016H%20печ%20МПпП.pdf>
7. Латинський М. Е., Нагнибіда В. І. Публічний порядок в міжнародному приватному праві України та праві ЄС: доктринальні засади та практика застосування. Монографія. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 175 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/644/Mono-Public-policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Мироненко І. В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: алерта, 2013. 288 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6878/1/Мироненко%20І.В._Міжнародне%20приватне%20право_посібник_2013.pdf

9. Стрельцова Є. Д. Уніфікація міжнародного права та її вплив на національне законодавство: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 522 с. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29297/1/МОНОГРАФИЯ_Стрельцова%20%20.pdf

Додаткова література

1. Довгерт А. Доктрина міжнародного приватного права на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2020_6/pravo_2020_6_s1/
2. Міжнародне приватне право. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 томах.* / Ред.кол. А. С. Довгерт (голова) та інш.; Нац. академія правових наук Т. 13. України; Ін-т держави і права В. М. Корецького НАН України; Нац. юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2021. 864 с. (загальний обсяг – 70 уд.а.) *Стрельцова Є. Д.* – у складі авторського колективу (5 термінів: стор. 117,307, 505, 566, 719; інд .авт. - 0, 8 уд.а.)
3. Матвеева А.В., Панченко В.В. Міжнародна торгівля у сфері транспортних послуг: особливості правового регулювання. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023. №1 (45). С.76-85. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/635/605>
4. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
5. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник/ за ред.А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. К.: Алерта, 2013.
6. Міжнародне приватне право : підручник / Є. М. Білоусов, І. М. Жуков, В.В.Комаров, І.В.Яковюк та інш.;за заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2021. 408 с.
7. Панченко І.М. Проблеми делімітації Азовського моря та Керченської протоки. *Часопис Київського університету права*. 2020. №3. С. 365–369. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/414/395>
8. Popko Y. International Private Law Relations of the State: Subjective Characteristic. *Правові горизонти*. 2023. № 16(1). С. 34–44. URL: <https://legalhorizons.com.ua/lh/article/view/21/12>
9. Степаненко К.В. Поняття, ознаки та види міжнародних судових установ. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 23. С. 46–54.
10. Стрельцова Є. Д. Уніфікація як закономірна тенденція розвитку міжнародного приватного права: загальний огляд. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Том 12, № 2(33). С. 26-33. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S

[21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vaau_2015_12_2_5](#)

11. Стрельцова Є. Д. Міжнародна уніфікація окремих інститутів процесуального права. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 64-69. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29910/1/64-69.pdf>
12. Стрельцова Є. Д. Міжнародне приватне морське право України: сучасний стан системи колізійних норм. *Право України*. 2020. № 6. С. 95 – 110. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29932/1/95-110.pdf>
13. Streltsova Y. Main Trends in the Modern Legal Integration. *Вісник Одеського національного університету*. 2015. Том 20. Випуск 1 (26). С. 36 – 49. (англ. мовою).
14. Стрельцова Є. Д. Закріплення прав людини в положеннях міжнародного приватного права: окремі аспекти. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах* : Матеріали V Міжнародного правничого форуму, 10 червня 2022 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж. Торончук, П.І. Крайній. Чернівці: Технодрук, 2022. 324 с. С. 32-35. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/33592>
15. Streltsova Ye. Interaction of International and Domestic Law: Some Reflections on the Issue of Compliance of Ukrainian Law with the International Legal Obligations of Ukraine. *Правова позиція*. 2022. No 4 (37). С. 225-231. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/35438>
16. Стрельцова Є.Д. Проблеми колізійного права: розвиток принципу тісного зв'язку. Одинадцяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 25-річчя засн. ЕПФ) м. Одеса, 26 трав. 2023 р. / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; упоряд. А. Л. Святошнюк. Одеса : Фенікс, 2023. С. 34-37.\
17. Цірат Г.А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Х.: Видавництво Іванченко І.С., 2013. 482 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Законодавство України // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
2. Офіційний сайт ООН: www.un.org
3. Офіційний сайт Ради Безпеки ООН: <http://www.un.org/ru/sc/>
4. Офіційний сайт Міжнародного Суду ООН: <http://www.un.org/ru/iccj/>
5. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду: <http://www.icc-cpi.int/Pages/default.aspx>

6. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України:
<http://mfa.gov.ua/ua>
7. Офіційний сайт Мінюсту України. *Міжнародно-правове співробітництво у цивільних та кримінальних справах.* URL:
<https://minjust.gov.ua/m/mijnarodno-pravove-spivrobitnitstvo-u-tsilnih-ta-kriminalnih-spravah>
8. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL:
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>
9. Офіційний сайт Міжнародної торговельної палати. URL:
<https://iccwbo.org/about-us/>
10. Офіційний сайт Гаазької конференції з міжнародного приватного права <https://www.hcch.net/en/home>

Навчальне видання

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до практичних занять
з навчальної дисципліни для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладач:

Стрельцова Євдокія Джонівна

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читання файлів формату PDF. Обсяг 0,5 МБ.

Кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058